

ŽIVOT

Zagreb, 6. studeni 1924., br. 6, str. 350-358

ZDRAVI I NEZDRAVI NACIONALIZAM

Odličan pariški časopis "Les Lettres" poveo je početkom prošle godine međunarodnu anketu o odnosu katolicizma i nacionalizma (Le nationalisme et la conscience catholique). U toj anketi sudjelovali su ugledni katolici Europe i Amerike. Ovo pitanje jamačno će zanimati i čitatelje "Života" pa će biti dobro ako nešto o tome donesemo.

Sve odgovore možemo svrstati u šest grupa: 1.) teolozi Yves de La Brière S. J., abbé Van den Hout, J. Chevalier, 2.) pravnici i sociolozi: Louis le Fur, John Ryan, 3.) političari: Don Sturzo i Franjo Potocki, 4.) povjesničari i politički kroničari: baron Seillière, René Pinon, 5.) književnici: Shane Leslie, G. de Reynold, 6.) urednici "Les Lettres" G. Bernoville i M. Vaussard. Ovo su glavnije ličnosti. S naših strana javio se preuzv. nadbiskup dr. Šarić.

1. Nejasni pojmovi o nacionalizmu

Žalibože mnogi katolici prosuđuju nacionalizam sa stajališta neposrednoga političkog interesa i odveć se zagrijevaju za nj. Drugi pak vele kako je nacionalizam posljedica poganskih i nemoralnih ideja. Čak je belgijska revija "La Revue catholique des idées et des faits" ustvrdila da će "nacionalizam" doskora biti osuđen kao hereza". Očigledno se dakle, ni katolici ne slažu s biti "nacionalizma" pa pogledajmo što ta riječ znači. Mora da ona krije i dobre i loše stvari.

Na ovo odgovara Bernoville: "Iz mnogih odgovora čovjek dobiva dojam da se svatko kod ankete ustručava osuditi nacionalizam i to ne radi samoga predmeta, već poradi riječi. Stvar stoji ovako: nacionalizam i patriotizam su u praksi i zlorabiti međusobno pomiješani (confundus). Nacionalizam može značiti opravdane želje naroda, a izrođenje nacionalnoga osjećaja. - Sallière opaža: "Nacija je ljudska zajednica koju je teško definirati jer joj nije bitno ni jedinstvo jezika ni rase. Povijest stvara široke zajednice i u njima zajedničku svijest. To se zbiva ili osvajanjem u početku razvoja ili dragovoljnim zajedničkim životom". U zabludi su dakle oni koji bi tvrdili da je "nacionalizam" nešto stalno i nepromjenljivo. Zato Pinon opravdano tvrdi: "Nacionalizam nema u sebi ništa apsolutno i nepromjenljivo. On je osnovan, kako je to bio u srednjemu vijeku, na feudalnom sustavu. On je sredstvo rada u vladanju nad ljudima. On državama daje temelj: jezični, realni, rasni, povijesni i moralni. Don Sturzo nadodaje: "Ekonomski proces dolazi prije političke evolucije. Nazori današnjih ekskluzivnih (isključivih) nacionalista ne počivaju na tvrdim

povijesnim činjenicama. Nacionalisti koji vjeruju u nepomičnost i apsolutnost nacije, kao da ne poznaju povijesni razvitak rodoljubne ideje i političkoga jedinstva naroda! Svaka moderna nacija izišla je iz rastvorbe malih domovina koje su se poistovjetovale s općinama, slobodnim gradovima, feudalnim središtima, kneževinama i kraljevstvima s lokalnim dinastijama. Zbog neprestanog širenja granica, sve većeg i neposrednijeg sudjelovanja ljudi, kasta, slojeva u upravi dođosmo do tvorbe modernih demokratskih država kod kojih se s idejom naroda stvorio i pojam narodnosti. Odatle i raznovrsnost pojma o nacionalizmu".

2. Što nije zdravi nacionalizam

Bog je učinio čovjeka socijalnim bićem pa se u tomu i nalazi zdrava misao nacionalizma. No najprije pogledajmo što nije zdravi nacionalizam.

a) "Nacionalizam nije i m p e r i j a l i z a m jer ovaj u sebi krije neko gospodstvo, političko ili ekonomsko, jedne države nad drugom zemljom, drugim narodima, drugim državama. Makar se nacionalizam mogao izroditi u imperijalizam, ta dva pojma valja razlikovati" (de la Brière).

b) Ljudi često poistovjećuju nacionalizam s teorijom o načelu naroda (samoodređenju). Doduše svaki nacionalizam, kad mu se ukaže prilika, prihvatit će sve što i načelo naroda, ali ipak oni nisu isto. "Nacionalizam može postojati i nepostojati u zajednici s načelom naroda, t. j. može ga biti gdje o tome načelu nema prepirke, a i gdje je ima" (de la Brière).

c) Nacionalizam nije isto što i p a t r i o t i z a m iako mu je rođak. "Svi građani i sve stranke pristaju uz patriotizam (izuzevši internacionaliste), a samo jedan dio pristaje uz nacionalizam. Patriotizam je moralna krjepost koja hoće ispuniti sve zahtjeve koje stavlja domovina, pa joj hoće iskazati svu ljubav koju nacionalizam zaslužuje. Nacionalizam je tako reći politički sustav u vođenju državnih poslova kojemu je prvotni cilj veličina i interes naroda. Među poslove patriotizma može se najprije ubrojiti i ostvarenje ovoga ili onoga ideala koji pomaže materijalnom i moralnom blagostanju zemlje. Nacionalizmu je temeljna dužnost podići narodnu političku moć." (la Brière) "Patriotizam se osniva na prirodnim sponama i primljenim dobročinstvima, nacionalizam na slavohlepnim ambicijama. Patriotizam je miran i tih je poput pobožnosti i zahvalnosti, nacionalizam je uzburkan, nemiran: u sebi nosi sanje budućnosti (Vermeersch).

3. Zdravi nacionanlizam

A. Zašto nije uvijek čist

"U nacionalizmu kao i u individualizmu čest susrećemo pretjeranosti koje kriju nešto istine" (Le Fur). Ovaj dio istine nazivamo "zdravim nacionalizmom". Ostalo je ekskluzivni, izrođeni nacionalizam. Da zdravi nacijonalizam pokriva mnogo zablude, razlog je i taj što protukršćanske stranke svoj program nazivaju nacionalnim. Ljudi tih stranaka krste pristaše drugih stranaka "nenacionalnima" i izdajicama naroda (Potocki). Dublji razlog je materijalistički nazor o svijetu. "Čvrsto sam uvjeren da nacionalizam ne će skrenuti s pravoga puta i ne će se izobličiti ako aktivno prožme duboki i razboriti kršćanski osjećaj. Opasnost bi prijetila kada bi nacionalizam povukao za sobom patriotizam i uveo ga u metrijalistički pozitivizam" (Bernoville).

B. Teološko i filozofsko stajalište

Zdravi nacionalizam valja podrediti prirodnom i božanskom pravu, načelima pravednosti i poretka (koja je Bog duboko zasadio u ljudsku narav), socijalnom moralu prema naukama Katoličke Crkve. Protiv tako shvaćenoga nacionalizma katolička teologija ne bi imala ništa (de la Brière). Zato je ova anketa jednodušno zbacila kao Silab (64. stavak) onu nauku po kojoj kršenje zakletve ili koje drugo zlo djelo postaje tobože dobro ako se izvede iz ljubavi prema domovini.

Zdravi nacionalizam nije ekskluzivan pa se podvrgava smjernicama Sv. Stolice i ustanova koje rješavaju sporove među narodima mirnim načinom. "Zdravi nacionalizam nema ništa što se ne bi slagalo s katolicizmom. Najlegitimniji, najodlučniji zdravi nacionalizam ne će zanijekati autoritet nadnacionalnih organizacija, od kojih je papinstvo najstarija, najdostojnija i najvažnija (Pinon). "Zdravi nacijonalizam bi morao biti između dva ekstrema: internacionalnoga boljševizma (koji briše sve nacionalne razlike) i ludila egocentričnoga nacionalizma" (Leslie).

C. Praktične posljedice zdravoga nacijonalizma

Zdravi nacionalizam je "u oprjeci s kozmopolitizmom stranaka krajne ljevice i s akcijom vojničke dezorganizacije koju je stvorio francuski framasonski antiklerikalizam" (de la Brière).

D. Uvjeti zdravoga nacijonalizma

Zdravi nacionalizam zna svoje težnje dići u viši red (Van den Hout) pa se ne izdiže iznad zakona morala, direktive Sv. Stolice, koristi Crkve. (Le Fur).

Isto tako zdravi nacionalizam dopušta raznovrsnost uz jedinstvenost ili jedinstvo u raznovrsnosti. Tako je Flamanac Van der Schelden pristaša Belgije, a

pobornik je federacije. Joos je vjeran Windthorstovoj tradiciji i ipak traži federaciju za Njemačku. Fur isto za srednju i istočnu Europu, dr. Ryan za male narode, Chevalier za Kataloniju i Irsku. "Britanska formula federacije, koja se u ostalom ne razlikuje mnogo od srednjovjekovne formule, čini mi se boljom od pruske formule unifikacije. Pascal veli: Mnoštvo, koje se ne da svesti na jedinstvenost, jest zbrka; jedinstvo pak, koje ne ovisi o mnoštvu, jest tiranija. Po tome bi prva jedinstvenost raznolikosti" (Chevalier). Zato je vječna zadaća kršćanstva da "ljude vodi od nacionalnoga sebeljublja i hegemoničnoga egocentrizma k zdravijem shvaćanju ljudskog i kršćanskoga univerzalizma, nego dapače vodi katolicizmu. "Obiteljski osjećaji bili su škola patriotizma. Isto tako patriotizam u sadašnjem stanju ima pripravljati univerzalizam (katolicizam)". Taj naime može koristiti patriotizmu.

E. Konačna riječ o zdravomu nacionalizmu

"Nacionalizam se može izroditi i svoje pristaše izvrći zlorabama." (Chevalier) "Između vremenitoga nacionalizma i duhovnoga internacionalizma ne može doći do sukoba ako se daje caru što je carevo i Bogu što je Božje i car ne želi postati papom ili papa carem. (Chevalier).

Stoga dobro zaključuje Benoville: "Ne radi se o tome da se nacionalizam udari anatemom, već da ga oslobodimo kulta sile i interesa pogubnoga materijalističkog pozitivizma; ukratko; da ga kristijaniziramo".

4. Nezdravi nacionalizam

A. U teoriji i praksi

Nitko ne žali što su se narodi podijelili u autonomne grupe. No, valja žaliti što su narodi pri tome ili iza toga zanemarili kršćanska načela (Vaussard). Nacionalizam je naime, onda loš kada hoće sebi podrediti prirodni zakon i Crkvu. On je i onda loš kada se izrodi u nacionalnu strast koja zna porasti do nekog "opsjednuća", egzaltacije. To se najjače vidi u zemljama gdje se nacionalisti u istoj državi pobijaju međusobno. (Van den Hout). "Materijalna zabluda nacionalizma leži u svjesnome zanemarenju (*méconnaissance*) svakoga poretka, prirodnog i božanskog, i u potpunoj deifikaciji ljudskih i zemaljskih interesa koje mu drago vrste" (de la Brière).

S katoličkoga stanovišta hereza je onaj nacionalizam koji hoće da je narod iznad morala i sebe proglašava Bogom. Ta je hereza još lukavija i opasnija, kada obasipa Crkvu hvalama i dobrohotnostima i hoće joj dati podređenu ulogu službene vjere, kakva je u rimskoj državi bio politeizam u koji nitko nije vjerovao, a ipak mu se svatko morao pod silu pokoravati" (Reynold).

S političkog stajališta nezdravi nacionalizam je samo reakcija protiv plebejskih ili ljevičarskih demagogija i on posvećuje buržoasku (građansku) ili ljevičarsku demagogiju. Rat ga je uzdigao do ludila. No on ima podlogu u predratnom militarizmu; vodi užasnu borbu protiv svih demokracija, izoštrava instinkte nasilja i podjarmljivanja nižih slojeva pomoću internacionalnih banaka; nastoji da vlast postane apsolutistička i vlasništvom *) maloga broja (Sturzo).

"Podjarmljeni narodi tako lako postanu ugnjetavači kada im se za to dá prilika. Suvremna Europa pokazuje nam dosta primjera". (Le Fur).

O nacionalizmu u Poljskoj piše Potocki: "Budući da se tzv. nacionalistička stranka poistovjetovala s domovinom, poistovjetovala se i s katolicizmom. U stanovitom trenutku većina svjetovnjaka i dio svećenstva dao se uhvatiti u zamku. Katolicizam je za podijele bio najmoćnija narodna obrana. Bio je to u tolikoj mjeri da se napokon spojio s rodoljubljem. Riječi *poljski i katolički* postale su sinonimi, osobito u staroj ruskoj Poljskoj, pa se često vidjelo kako slobodni mislioci grade crkve i izraziti ateisti idu pobožno svake nedjelje na misu. Ovim su se običajima naši nacionalisti znali okoristiti. Izrabivši činjenicu što se katolicizam u javnome mijenju poistovjetovao s narodnom mišlju - a oni vele kako su samo oni njezini pravi zastupnici - brzo poistovjetovaše svoju stranku i katolicizam pa im na koncu ljudi i povjerovali. Rečenica *Katolik i Poljak je isto pretvori se u Katolik je nacionalist*. Tako je katolicizam u neku ruku postao ovisan od nacionalista i moćno sredstvo njihova gospodarenja. Katolicizam je od toga mnogo pretrpio. Neki znakovi i naviještaju preokret u tom pogledu.

Don Sturzo također zgodno primjećuje: "Teoretski princip nezdravoga nacionalizma ima pogansku i nemoralnu podlogu jer drži narod temeljem etike i vrhovnim ciljem ljudskoga društva; podređuje pojedinca željeznomu zakonu kolektivne tiranije: po njemu je narod sam sebi svrhom: poništava jednakost podrijetla i zadnje svrhe ljudi i naroda; uskrisuje silu i nasilje i proglašava ih socijalnim pravilima koja su iznad države (kult starih pogana). To je nazadak koji nas mora zabrinuti. O društvu koje se sve više udaljuje od tradicionalnih oblika vjerskoga uvjerenja i koje sve više prijanja uz materijalizam, u tome društvu čovjek

*) Ovdje mi na um padaju riječi Leona XIII. što ih je napisao prigodm jezičnoga pitanja u Českoj: "Glavni uzrok nesloge u Českoj je razlika jezika poradi različitoga podrijetla. Sama priroda nas potiče da ljubimo i branimo jezik, koji naslijedismo od svojih pređa. Uistinu, obrana materinjeg jezika, ako se kreće u pravdenim granicama, ne zaslužuje ukora. Međutim ne valja zaboraviti da ono što vrijedi u privatnomu pravu, isto valja i u ovomu slučaju: ne smijemo, naime, oštetiti opće dobro kada hoćemo ostvariti vlastiti cilj. Svi koji su kršteni, imaju istoga Gospoda i istu vjeru pa su u tolikoj mjeri jedno tijelo i jedan duh, ukoliko su pozvani k istoj svrsi. Zaista ne pristoji se da oni koje spajaju tako presvete sponi i koji istom teže nebeskoj domovini, da se ti puste zavesti zemaljskim razlozima pa se izazivaju, kako veli Apostol, i zavidađu jedan drugome. Ovo duševno srodstvo, što je od Krista, treba često vjernicima isticati i velikim žarom hvaliti. Bez dvojbe je Kristovo bratstvo veće od bratstva po krvi: u krvnomu bratstvu sadržano je samo tjelesno bratstvo, a Kristovo bratstvo dokazuje jedinstvo srca i duše, kao što je pisano: Mnoštvo vjernika imalo je samo jedno srce i jednu dušu (S. Maxim inter S. Aug. op.). 20. VIII. 1901.

traži nesvjesno neku naknadu za vjerski osjećaj, nove oblike kulta, novu vjeru. Neke pojave nacionalizam stiže u starom kultu lokalnih i zaštitinih bogova kojim se kitilo rimsko poganstvo. Domovinu više ne vole, nju obožavaju. Nacionalni junaci pretvoreni su u svece i postavljaju ih na oltar domovine" (Vaussard).

I ovo nije prolazna pojava. M. Barrès je opisao svečanosti. Kad su Francuzi iznova zauzeli Metz: "To bijaše crkvena svečanost, pobožni mir, obožavanje Francuske".

B. Narodne crkve - povratak poganstvu

Pretjerani kult naroda nužno dovodi do narodnih crkvi. To se lakše zbiva, gdje je civilizacija još na niskome stupnju i gdje katolički crkveni život ne cvjeta.

Evo što Potocki opaža u Poljskoj: "Nacionalistička ideologija stvara deamogogiju kao uzor djelovanja, moral sužava u okvir politike, religija joj je sredstvo gospodarenja, kršćanstvu oduzima božanska načela i prilagođava ih ljudskome shvaćanju nejasnog deizma; napokon - i to valja jednom otvoreno kazati - stvara nacionalnu crkvu s protupapinskom podlogom".

C. Među katolicima

U pariškom senatu je conte Louis de Blois 29. juna 1923. rekao kako je on pun strahopoštovanja prema papi kada se radi o katoličkim dogmama, ali mu poriče pravo intervencije u politici. Slično je u zastupničkoj kući X. de Magellon požalio što francuski poklisar Jonnart nije bio u Rimu i spriječio pismo Pija XI. kardinalu Gasparriu o zaposjednuću Ruhra.

Neki katolici su se i u tome zaboravili, pa su se srdili kada je papa isticao da je rat konačno ipak Božja kazna.

Uistinu, loši nacionalizmi izvrgavaju katolike i s njima i Katoličku "Crkvu najvećim opasnostima" (Van der Hout).

5. Internacionalizam

A. Nezdravi internacionalizam

Pretjerani, ekskluzivni nacionalizam je u sebi nezdrav, nemoralan, poguban za ljudsku zajednicu. Ali je i pretjerani internacionalizam barem toliko opasan. Ovaj hoće uništiti Crkvu i domovinu.

Takav loši internacionalizam hoće širiti i jedna grupa ljudi u Društvu naroda pa stoga opaža Reynold da to Društvo već sada "hoće Ženevu suprotstaviti Rimu, te zakapariti odgoj narodâ, oživotvoriti jedinstvo po jednom kalupu. Ovo društvo smo brzo upoznali: to je naddržava, nadcrkva o kojoj snuju framasoni, liberalni

protestanti, Židovi, pacifisti, socijalisti, ukratko: sve one sinkretističke struje koje su u 14 Wilsonovih točaka našle svoj nejasni c r e d o. Istina, humanitarni internacionalizam gubi pristaše među elitom, ali je za nj sada čitava vojska poluintelektualaca. On je presađen u mozak onih novih zemlja koje nemaju iskustva starih naroda. Ovu bolest raširili su socijalizam i framasonerija. Internacionalistički idealizam zamaman je kao svaka loša roba, svaki vašarski misticizam i kriva filozofija. Intelektualni slabići to vole. S njime u džepu kakav srednjoškolski provincijalni profesor, po koji američki pastor, političar iz Montevidea ili azijski sveučilištarac si umišlja da posjeduje vanrednu mudrost i stupa na čelu napretka. Nacionalizam je možda hereza budućnosti, ali je internacionalizam hereza sadašnjosti.

B. Katolički internacionalizam

"Iskustvo, neusporedivi ali i okrutni učitelj, približit će najdarovitije narode katoličkomu internacionalizmu. Toga dana nacionalisti odstupiti u pozadinu i problijedit će pred višim svijetlom". (Seilliere).

Don Sturzo veli: "Solidarnost među svim narodima Europe, solidarnost između Europe i Amerike, evo jedinoga sredstva za spasenje, ono će prije ili poslije postati faktom (činjenicom) unatoč svih nacionalnih oholosti".

Začudo svi se odgovori u spomenutoj anketi slažu u tome da je "ideal vladavine u jedinstvu srednjovjekovnoga kršćanstva pod moralnim vodstvom pape i mi uzalud želimo stvoriti danas nešto slično. Tko bi mogao nadomjestiti one velike europske ličnosti, kakve bijahu Alcuin, sv. Bonificij ili sv. Bernard? Kako li nam se jadnima čine uz njih naši današnji državnici svjetskoga glasa i moći: Lloyd George ili Wilson!" (Vaussard). "Nije li Sveto rimsko carstvo kraj svih svojih nedostataka i pogrešaka realiziralo u srednjemu vijeku moralnu kofederaciju kršćanskih naroda, jedinu do koje se moglo doći za feudalnoga sustava i lokaliziranoga gospodarstva?" (Sturzo).

"Zaraćeni narodi i neutralci, vlasti, svi se slažu u tome da se ratovi vode radi interesa današnjega života i to često radi takvih koji su vrlo materijalni" (Vaussard).

"Samo katoličko središte - Rim - čuva, i kad propadnu ekonomski i ideološki sustavi, svoje jedinstvo i svoju moralnu snagu pa će jedino ono još jednom spasiti Europu od barbarstva i ruševina". (Sturzo).

"Rim već ima riječi koje će progovoriti. Što se nas tiče, u ovoj općoj zbrci duhova, u ovoj intelektualnoj i moralnoj anarhiji, usred ovih protivnih vjetrova koji na sve strane tjeraju prašinu, mi se obraćamo Rimu. Od njega očekujemo, ne toliko da grmi negativne osude, već da nam dâ pozitivne smjernice. U susretu sa svim idejama, sa svim smjerovima koji se nameću našoj epohi, mi, katolički intelektualci i ljudi akcije ne znamo uvijek koja mora biti naša smjernica, dokle možemo ići bilo u

otporu bilo u pomirljivosti... Što katolici, što cijeli svijet iščekuje od Rima, nisu to djelomični odgovori, nego sinteza. Nestrpljivo očekujemo početak budućeg ekumenskog sabora, jer osjećamo da će biti odlučan za povijest svijeta. Neka Duh Sveti ostvari *Ut unum sint*" (Reynold).

Što nam preporučuju katolički književnici kao lijek sadašnjim nevoljama? "Jedan je jedini lijek: povratak k Evanđelju kako ga tumači Rim. To je ono Evanđelje koje se prema Papiniu još nije ni počelo provoditi u život" (Vaussard).

6. Zaključak

Nezdravi nacionalizam kao i loš internacionalizam plod je materijalističke kulture. Te pojave osudiše svi sudionici ankete. "Nacionalizam" je postao nesimpatična riječ zbog tolikih natruha pa stoga mnogi vole upotrijebiti riječ "patriotizam". Ako iskreno želimo predusresti loše posljedice krivoga nacionalizma (npr. podjarmljenje vjerske slobode, novo poganstvo, narodne borbe, osnivanje vjerskih narodnih sekta i crkvi), onda treba javni i privatni život opet kristijanizirati i u narodu probuditi žarku ljubav prema Sv. Stolici. Najprije svećenici moraju biti što bolje prožeti tim duhom i odanošću. Tu mnogo pomaže organizacija "Pro Ecclesia et Pontifice".* "Duh koji prožima tu organizaciju, zbližit će najprije i svećenike raznih narodnosti međusobno i dat će im pravo katol. osjećanje (sentire cum Ecclesia). Članovi ove organizacije obvezuju se da će papine zapovijedi i ž e l j e s oduševljenjem slijediti i za njih oduševiti druge. Svim katolicima treba danas više no ikada da upiru oči u Rim i ljube papu kao djeca svoga oca; treba se po svećenstvu povezati narod sve užim sponama ljubavi i privrženosti Crkvi i papi. Pravi katolici ne pokazuju svoju ljubav neprestanim kritiziranjem, nego neograničenom privrženošću i potpunim poslušom.² Zgodno je kazao Pio X.: "Kada nekoga ljubimo, nastojimo se u svemu prilagoditi njegovim mislima, vršiti njegovo htijenje, zanimamo se za njegove želje. Kako je nekoć rekao naš Gospodin Isus o sebi: Ako me tko voli, taj će slušati moje riječi (Iv. 14, 23) isto tako, ako želimo pokazati svoju ljubav prema papi, nužno je da ga i slušamo".³ "Papa je namjesnik Isusa Krista, nasljednik Petrov, posrednik je između Boga i čovjeka; on je ispod Boga, ali iznad čovjeka, manji od Boga, ali veći od čovjeka; on svima sudi, ali njemu nitko ne

* U Zagrebu je sjedište: vlč. K. Pečnjak, Kaptol 29, Foedus internationalis "Pro Ecclesia et Pontifice". Ovo društvo je potvrdio Pio X. (Acta Apost. Sedis 16. V. 1913.). Benedikt XV. ga je preporučio (Cfr. Acta S. S. 27. II. 1915. str. 89., te 1. IX. 1917. str. 428; 4. VII. 1919. str. 275).

² O članovima društva "Pro E. et P." veli Pijo X.: "Najmilije mi je ono što članovi odlučite, da će naloge i opomene, kojegod dade Rimski Papa, i rado izvesti i to drugima preporučiti" (28. IV. 1913.).

³ "ut clarus universus et per clerum populus christianus arctioribus in dies amoris adhaesionisque vinculis cum Ecclesia et Romano Pontifice devinciatur" (Benedikt XV. 20. VI. 1919. Cfr. De Regimine Foed. internat. Pro Eccl. et Pontifice, Taurini, Typ. Sales., str.14).

sudi".⁴ Da, kriza nacionalizma proći će tek onda kada kršćanstvo opet osvoji život pojedinca i naroda i kada u životu naroda papa opet zadobije ono mjesto koje mu pripada kao "gospodaru cijeloga Božjeg vlasništva" (et principem omnis possessionis suae) t. j. čitavoga ljudskog roda. Narodi će se moći umiriti samo onda ako se okupe oko Božje ustanove "Petrove stolice, toga sidra nade i luke spasa".⁵

Dr. I. Merz

⁴ Cfr. De Regim. p. 79

⁵ Ovdje su spomenute neke ličnosti pa će biti dobro ako ih поближе upoznamo.

Yves de la Brière S. J., profesor je na katoličkom sveučilištu u Parizu i urednik časopisa "Etudes". Njegovo je djelo "Les luttes présentes de l'Eglise" vrlo rašireno.

G. van de Hout je glavni urednik brusselske revije "Revue cath. des Idées et des Faits".

J. Chévalier je profesor na sveučilištu u Grenobleu.

Louis Lefur je profesor na pravnom fakultetu u Rennesu.

John Ryan je profesor moralne teologije na sveučilištu u Washingtonu, surađuje u mnogim kat. američkim i irskim časopisima. Na glas je došao dizertacijom "Le salaire vital" (Plaća nužna za život), a njegovo ime prodrlo je u široke mase nakon bučne polemike s jednim socijalističkim vođom o pitanju "Socialism. promise or menace?" Njegovo je djelo "Distributive justice" klasično. U 1919. g. je većinom on nadahnuo djelo o "rekonstrukciji" koje su iznijeli američki biskupi.

Don Luigi Sturzo je poznati osnivač Pučke stranke u Italiji.

Grof Franjo Potocki je jedan od najdubljih kat. publicista u Poljskoj.

Ernest Seillère član je Instituta.

Shane Leslie je urednik "Dublin Review". Njegova biografija kard. Manninga je izvrsno djelo. Pjesnik i novinar poznat je u Irskoj, Engleskoj i Americi.

Gonzague Reynold je poznati švicarski književnik i dekan bernskoga sveučilišta. Švicarska vlada imenovala ga je suradnikom u komisiji Intelektualne suradnje u Društvu narodâ.